

IOGT-huset tatt i bruk under kongebesøk i 1958.

STORGATA 64 – IOGT-HUSET

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Storgata 64 er et kulturminne knyttet til Sandnes offentlige historie. IOGT-losjen Sverre Sigurdson kunne, til sitt 50-års-jubileum i 1935, flytte inn i sitt nybygde losjehus – et topp moderne forsamlingshus tegnet av arkitekt Gustav Helland. For Sandnes var Sverre Sigurdson en institusjon med betydning for byens liv langt utover selve avholdssaken. Losjehuset ble et viktig felles møtested for byen. Bygningens kvaliteter gir høy arkitektonisk verdi – et hus å være stolt av. Høy autentisitet ute som inne gjør det lett å knytte huset til perioden. Beliggenheten i et miljø med flere større offentlige institusjoner fra 1800 og 1900-tallet forsterker betydningen som et viktig kulturminne i fortelling om utviklingen av Sandnes til en moderne by. Det er et mål at bygningens antikvariske kvaliteter fortsatt kan tas vare på og får spille med i denne fortellingen.

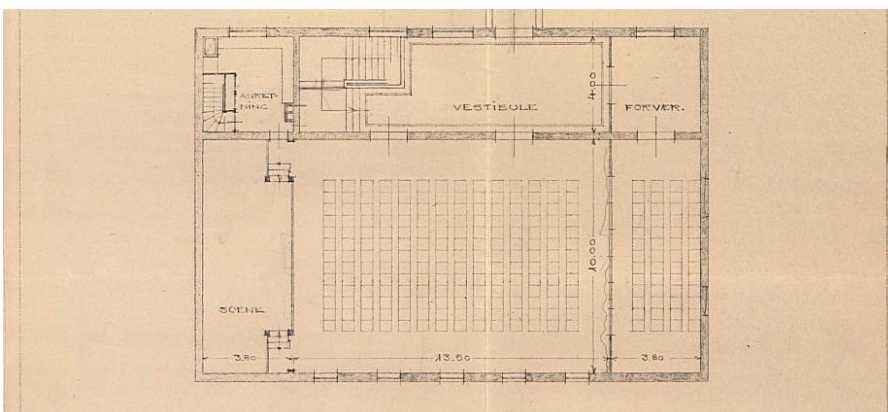
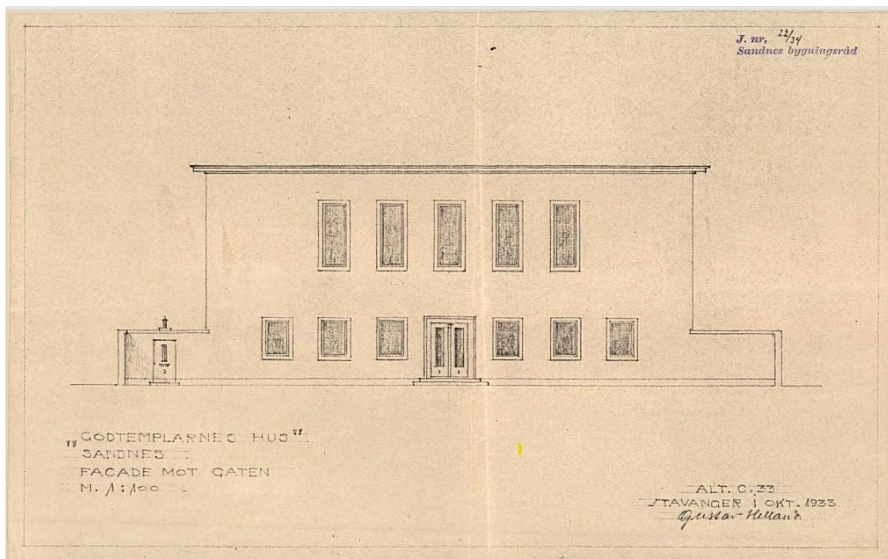
STORGATA 64 – IOGT-HUSET

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

- 1851 Independent Order of Good Templars (IOGT). Utica i USA,
- 1885 Sverre Sigurdson. Første IOGT-losje i Sandnes.
Lokale i Totalen
- 1895 Sverre Sigurdsons Musikkorps
- 1898 Samtalelaget OAL
- 1918 Hotell Sverre.
Avholdshotell startet av medlemmer av Sverre Sigurdson.
- 1931 Vedtak om nytt lokale.
- 1935 Godtemplarenes hus i Sandnes innviet 29 mars.

Arkitekt Gustav Helland
Byggeformann Ragnvald Kluge.

Finner dere feil og mangler, vennligst registrer disse her:

[Kulturminner i Sandnes kommune \(arcgis.com\)](#)

[Link til Kulturminneregisteret](#)

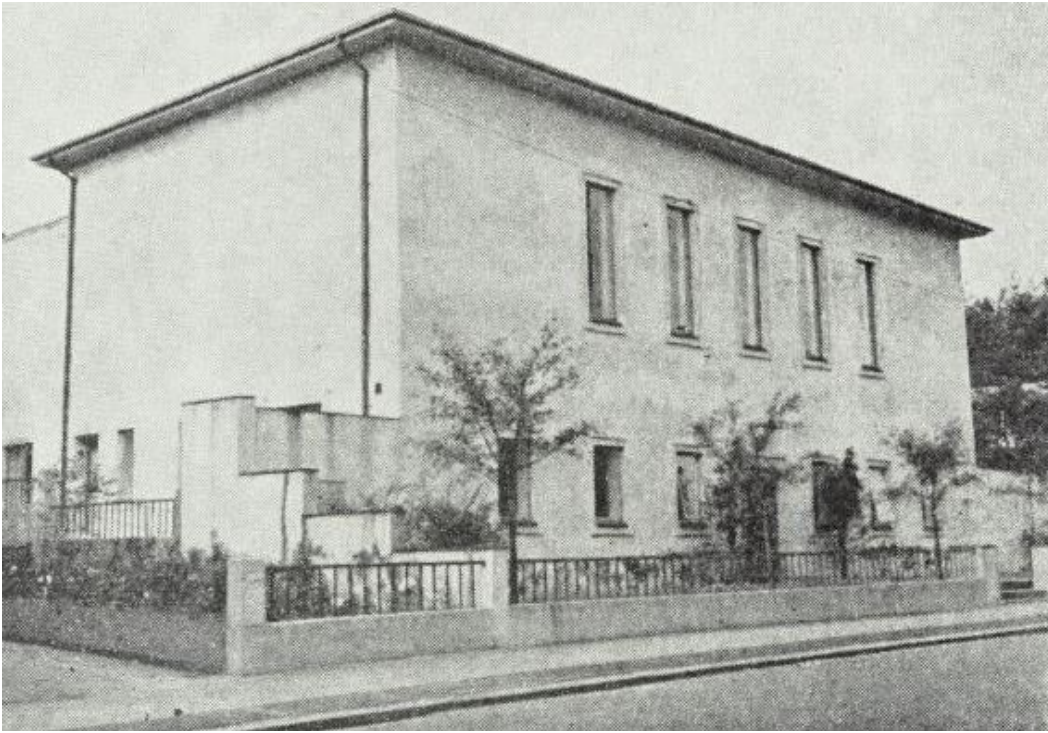

Festsalen under «Kamp og Seier» sitt besøk på Sandnes i 1939. («Kamp og Seier» er en stavangerbasert losje) Fotgraf Hans Henriksen (BySt1989_09_503)

Festsalen fotografert av Kolbjørn Rostrup. Udatert. Senen i bakgrunnen. Salen er i dag nærmest uforandret. .

Losjehuset ca. 1965, (JSJ 1965). Huset ble bygd med vaktmesterleilighet i første etasje til venstre.

Fra Sandnes-besøket til kong Olav og prinsesse Astrid under kongens signingsferd i 1958. Fotograf Kolbjørn Rostrup.

Forsamlingshus, Storgata 64, IOGT-huset

Gnr 111

Bnr 884

Gate Storgata

Nummer 64 A

Beskrivelse Losjehus for IOGT-losjen Sverre Sigurdson. Funksjonalistisk murbygning fra 1935, tegnet av arkitekt Gustav Helland.

Utdypende beskrivelse IOGT-losjen Sverre Sigurdson ble stiftet i 1885 med 14 medlemmer. Initiativet ble tatt av et IOGT-medlem fra Stavanger der bevegelsen tidlig hadde slått rot. Selv om avholdssaken hadde tradisjoner i Sandnes fra 1860-tallet (med Asbjørn Kloster) var den kommet i en bakevje. Denne trenden ble nå snudd. I 1900 var medlemstallet til Sverre Sigurdson økt til 276. Fra denne tid opplevde avholdsbevegelsen, nærmere bestemt godtemplarlosjene, sin storhetstid i Sandnes. IOGT-losjene representerte den frilynte avholdsbevegelsen og sto i et visst motsetningsforhold til totalavholdsretningen knyttet til den religiøse lekmannsbevegelsen. Flere lokale IOGT-losjer kom til. Sandnes fikk en sterk avholdsbevegelse der avholdssaken nærmest ble en del av felleskulturen (SIL2010). Losjene ble sosiale samlingssteder og kulturelle knutepunkter, der meninger ble dannet og standpunkter ble til. Sverre Sigurdson var den dominerende losjen. Den fikk betydning for byens liv langt utover selve avholdssaken. Og ble en av de kraftigste og mest innflytelsesrike losjer i distriktet. Et senter for samvær og selskapelighet, en skole i organisasjonsarbeid, styring og ledelse – et maktsenter i Sandnes offentlige liv.

I 1931 ble det besluttet at Sverre Sigurdson skulle bygge sitt eget hus til foreningens 50-års jubileum i 1935. Før hadde de holdt sine fleste møter i Totalen (revet, sto ved Sandnes Sparebank). Slik fikk byen også et nytt festlokale til sitt 75-års byjubileum samme år. Formann i byggekomiteen var Ragnvald Kluge. Stavangerarkitekten Gustav Helland (1879–1958) ble engasjert og resultatet ble et moderne forsamlingshus av høy arkitektonisk kvalitet.

Storgata 64 er en toetasjes murbygning i armert betong. Den er utformet i tidstypisk brytning mellom funksjonalisme i detaljer og nyklassisistisk hovedgrep. Fronten ligger mot Storgata og har streng symmetrisk fasade, med inngangen sentralt plassert. Forsamlingssalen i 2. etasje er markert med 5 høye, smale vinduer gruppert sentralt. Det råder ingen tvil om at dette er et forsamlingshus av høy klasse. Huset er trukket 6 m inn fra regulert byggelinje i gata for å gi plass til en liten forhage. For å få dispensasjon forlangte kommunen gjerde i byggelinjen, helst i mur. Forhagen, med avtrappet, støpt gjerde og innfelt jernstakitt, er tilpasset bygningen og understeker symmetrien. Opprinnelige eksteriør er svært godt bevart. Det gjelder også interiøret, til tross for oppussing og en del ominnredninger har man bevart mange fine detaljer med høy autentisitet. Eksempler er tidstypisk bruk av sort polert skifer som går igjen inne og ute, glassmaleri med malteserkors, gulvbelegg med rød teglstein og trapper med rød støp og stålgelender.

Som byens storstue var og er huset i flittig bruk til en rekke private og offentlige arrangementer og begivenheter. Variasjonen i typen arrangementer har vært stor. Foruten å fortelle om historiske begivenheter og en viktig samfunnsinstitusjon, er Storgata 64 sterkt knyttet til Sandnes offentlige historie. Bygningens kvaliteter gir høy arkitektonisk verdi – et hus å være stolt av. Beliggenheten i et miljø med flere større offentlige institusjoner fra 1900-tallet forsterker betydningen som et viktig kulturminne i fortelling om utviklingen av Sandnes til en moderne by. Huset ble tatt i bruk av okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig og er indirekte også et kulturminne fra krigen. Anlegget har høy kunnskapsverdi og identitetsverdi.

VerneVerdi Verneverdig

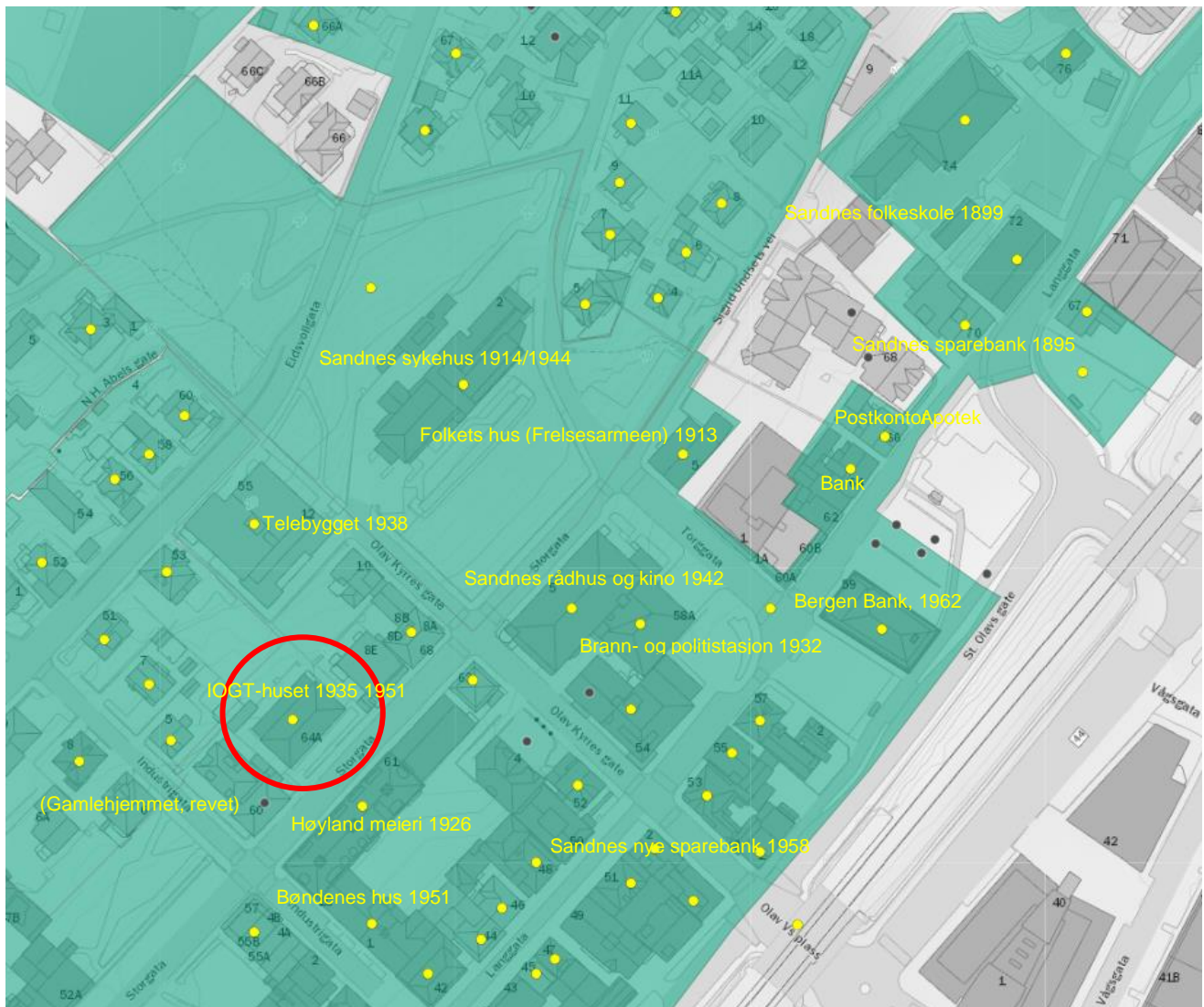
MiljøVerdi M

KultMiljøID 1001

KultMiljøNavn Kvartalsbyens sentrum

NB-Register

Utsnitt fra kommunens kulturminneregister. Rød ring viser Storgata 64. En del av strøkets offentlige bygninger er markert.

Om kulturmiljøet

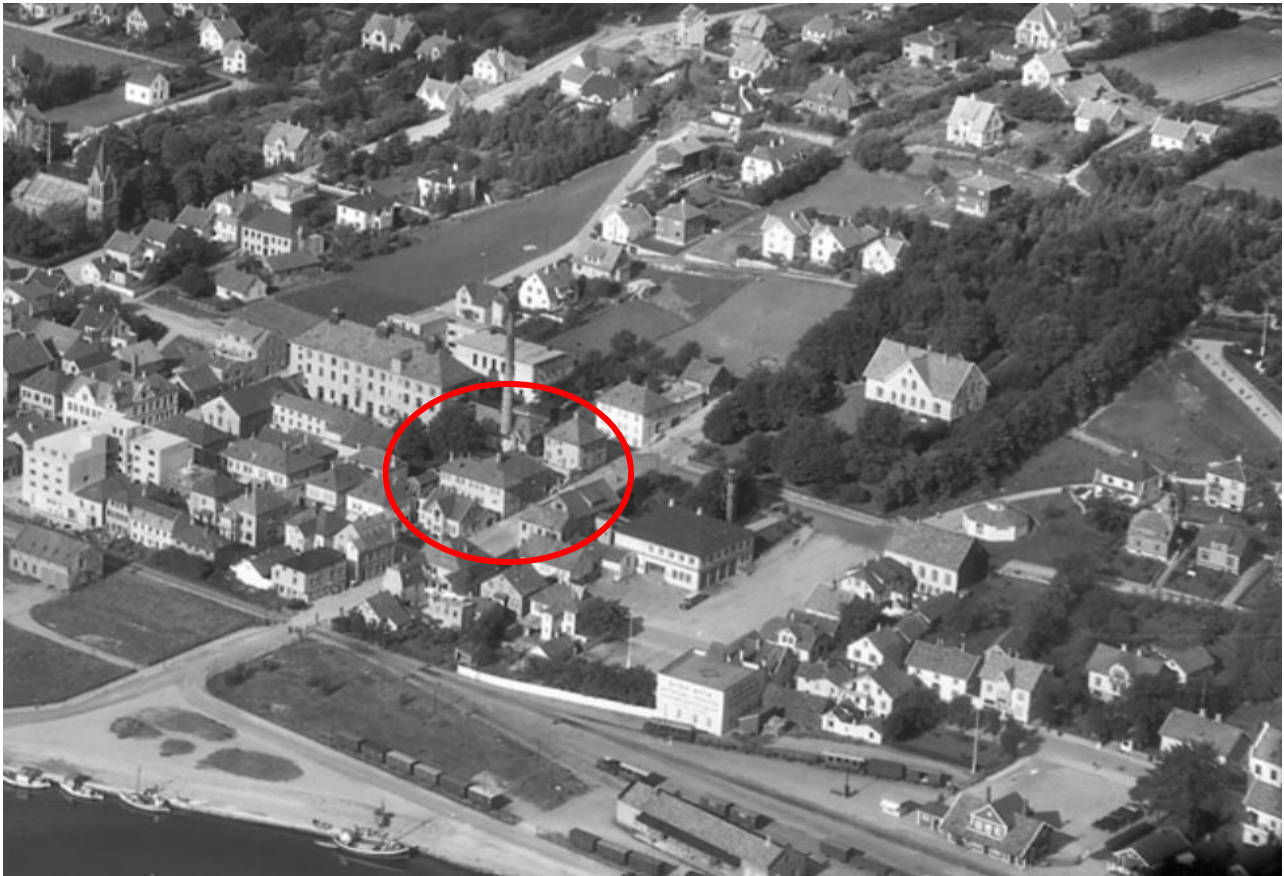
Kulturmiljø: Kvartalsbyens sentrum

Relatert til 1001

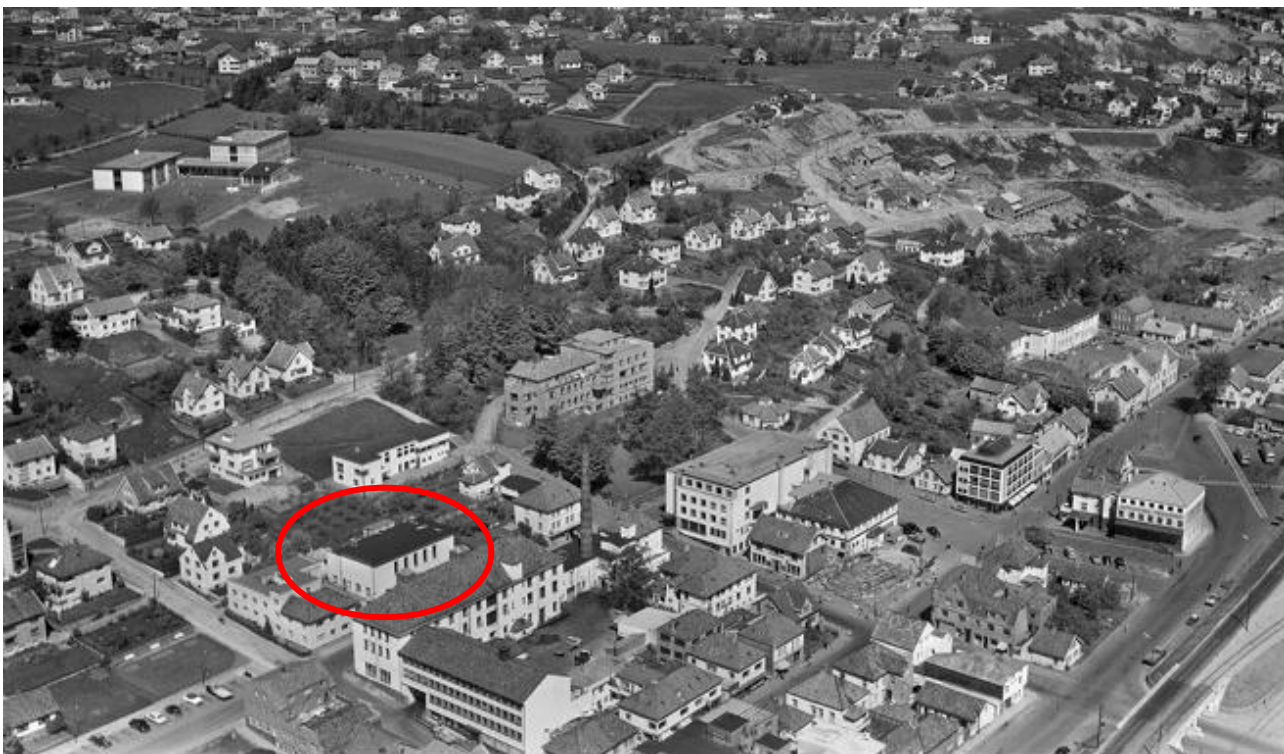
KulturID

Kulturminnenavn Kvartalsbyens sentrum

Kommentar Sandnes ble ladested i 1860 og representerer en typisk norsk by bygd etter datidens byplanidealer, rutenettplanen. Langgata er ryggraden. Byutviklingen skjøt fart etter at Krossen ble knutepunkt og handelssenter rundt 1870. Med jernbanestasjon sør for Neset i 1878 og dampskipskai på Neset i 1890 ble byens langstrakte form nord-sør forsterket. Langgata mellom de to knutepunktene Krossen og jernbanestasjonen/kaia ble byens sentrum. Samtidig ble byen todelt. Krossen ble handelens knutepunkt. Langgata nord fikk et mer offentlig stempel, med hus for institusjoner som kommunestyre, skole, bank, sykehus mm. Bybildet er variert. Tregårdene fra sveitserstilperioden definerer byens hovedkarakter. Murtvangloven av 1904 satte premisser for videre utbygging i og nær sentrum. Flere av de offentlige bygningene ble oppført i mur, også før murtvängen. Kvartalene karakteriseres av hus bygd for bolig og erverv i tett samspill, og gir et variert bilde av handel og industri som byens viktigste næringsveier. Fortetting i senere perioder gir tidsdybde til bygningsmiljøet.

Widerøe-foto fra 1936. Losjehuset er markert med rød ring. Det ligger bak Høyland Meieri. Etter bybrannen i 1897 kjøpte og regulerte kommunen en bred åpen korridor fra sjøen opp til bygrensa. En såkalt brannkorridor som la grunnlag for et offentlig rom fra sjøkanten til langt opp i Tronesbakkene. I tilknytning kom en rekke offentlige og halvoffentlige institusjoner utover i de første 10-årene av 1900-tallet. Bildet er tatt før sykehuset ble ombygd og før Sandnes rådhus og kino sto ferdig i 1942. Sandnes gamle jernbanestasjon vises nederst til høyre. (ika-w004230)

Widerøe-foto av byens offentlige strøk fra 1957. Her er byens rådhus fra 1942 kommet på plass, og sykehuset betydelig utbygd. Sandnes nye folkeskole fra 1956 på Trones troner øverst til venstre. (ika-w105976)

Kilder

For utdyping om losje-historikken i Sandnes se:

Sagland, Are Frode «Godtemplarnes hus i Sandnes». *Sandnes historielag. Årbok nr. 228*, 2019, s. 55.

Jonasen. J. Schanche. *Sandnes gjennom 100 år*. Andre bind. Sandnes 1965, s. 411. [Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie. 2 : Sandnes gjennom 100 år : trekk av byens historie \(nb.no\)](#)

Svein Ivar Langhelle. *Sandneshistorien. Fra Husklynge ...* «Kap. 5 Avhold som felleskultur» s. 128.

Rigmor Refsnes Mai 2019, foto av interiør og logo: [.iagt sandnes - Google-søk](#)

Widerøe flyfoto 1936 og 1957. Interkommunalt arkiv Rogaland IKS (IKA Rogaland), Widerøesamlingen. [Kontakt oss | IKA Rogaland](#)

Byggesaksarkivet Sandnes. [WebLager Administration.](#)

Godtemplarordenen ble stiftet i 1851/52 i Utica USA, under navnet *Independent Order of Good Templars* (IOGT). Fra 1905 var navnet *International Order of Good Templars*. ([Godtemplarordenen – Store norske leksikon \(snl.no\)](#))

Antikvariske veiledere.

FARGEBRUK I SANDNES

FARGEBRUK kort historisk oversikt.

Ved et overblikk følger det gjennom tidene over bruk av fargepaletter. Ansvaret er i utgangspunktet tatt av arkitektene.

På midten har been utvalgte malerier som i dag er utstilt i Sandnes Museum. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

FARGEBRUK I Sandnes sentrum.

Bygningene i Sandnes sentrum er utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

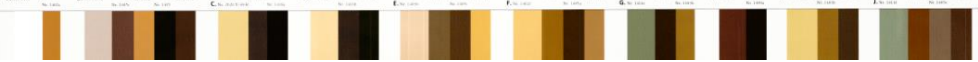
Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

Etter midten av 1800-tallet ble fargebruken utvalgt av arkitektene. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes. De er utvalgt som et utvalg av de mest utvalgte malerier i Sandnes.

FARGEØVERSIKT: koder.

De mest brukte fargene i Sandnes sentrum.

TRADISJONELLE FARGER SOM HAR VÆRT MYE BRUKT I SANDNES. (SANDNES KOMMUNE)

Riksantikvarens veiledere, med noen eksempler.

[Bygninger og anlegg - samling av informasjonsark - Riksantikvaren](#)

Fortidsminneforeningens «Gode-råd-serie»

[Fortidsminneforeningen](#)